

ANDREAS SCHMIDT-SCHWEIZER

„Bár a többpártrendszerű politikai berendezkedés nyilvánvalóan egy sor hátránnyal jár [...]”

A rendszerváltás első „forgatókönyve”

A Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) Központi Bizottságának (KB) 1989. február 10–11-i ülésén látványos döntés született. Hosszú halogatás és hónapokon át a párton belül folytatott viták után a pártvezetés, élén Grósz Károly főtitkárral úgy döntött, hogy feladja az 1988 májusában megfogalmazott koncepciót az úgynevezett szocialista pluralizmusról, azaz az egypártrendszer keretei között megvalósítandó „pluralizmus” elvét, és elfogadja a fokozatos, „kiszámítható keretek között” történő hatalommegosztást, azaz a versengő többpártrendszerre történő fokozatos átmenetet. Ezzel a párt levonta az 1988 tavaszán–nyarán meginduló, egyre dinamikusabb, pluralisztikus társadalmi-politikai folyamatokból adódó következtetéseket. Egyúttal – hónapokon át tartó passzivitás és védekezés után – célul tűzte ki, hogy a belpolitikai fejlemények élére álljon s azokat saját elképzelései szerint alakíthassa, vagy legalábbis lényegileg befolyásolhassa és ezzel végső soron saját hatalmi pozícióját is megtartsa.

Az alábbi dokumentumot a Központi Bizottság 1988. december 15-i ülésén létrehozott Nemzetközi, Jogi és Közigazgatáspolitikai Bizottság keretében 1989 januárjában készítették el, amit azután a Politikai Bizottság megvitatott és támogatott. A Fejti György által jegyzett előterjesztés különös pontossággal foglalja össze a Grósz körüli MSZMP-vezetés akkori felismeréseit és elképzeléseit. Mindenekelőtt a hatalmon lévőknek azon véleményét tárja elénk, hogy – a tervezdaság mellett – a Kádár-féle „monopolisztikus” egypártrendszer, valamint a „szocialista pluralizmus” kísérlete is zátonyra futott. Az egyre dinamikusabb, pluralisztikus társadalmi-politikai folyamatot már nem lehet bel- és külpolitikai mérlegelés alapján erőszakkal megakadályozni. (Az erőszak alkalmazásának elutasítását kétségtelenül az „1956” megisméltlődésétől, valamint a Nyugat gazdasági és pénzügyi bojkottja esetén bekövetkező gazdasági katasztrófától való félelem motiválta.)

Az egyetlen kiút – hangzik a dokumentum következtetése – „a hatalomgyakorlás fokozatos, kiszámítható keretek között történő megosztása”-nak elfogadása és az átmenet a többpártrendszerre, amely „a szervezeti pluralizmus [...] történelmileg legmagasabb formája” (!). A forrás ezen túlmenően azt is nyíltan kimondja, hogy az MSZMP – a társadalom politikai „éretlenségé”-re hivatkozva – a következő (három-öt) évben még semmiképpen sem akarja feladni vezető

szerepét, illetve „korlátozni” kívánja a többpártrendszert. Azokkal a politikai erőkkkel kívánt csupán párbeszédet folytatni, illetve együttműködni, amelyek a „szocializmust, mint történelmi alternatívát” elfogadják. A dokumentum kifejezi továbbá a pártvezetés abbéli reményét is, hogy egy radikálisan megújított párttal szabad választások esetén is fenn tud maradni, és utal a pártnak arra az elképzelésére, hogy a „demokratikus szocializmus”-t, mint „történelmi alternatívá”-t a tervezett új alkotmányban valamiképpen rögzítse. Azt, hogy milyen kevéssé voltak tisztában a „demokratikus szocializmus” fogalmának tartalmával, és hogy Grósz és hívei mennyire nem voltak valóban készek arra, hogy megváljanak a hatalomtól, a következő hónapok párton belüli és belpolitikai fejleményei egyértelműen jelezték. E nem tervezett folyamatok végül oda vezettek, hogy Grósznak és híveinek távozniuk kellett a hatalomból, s ezáltal „átírták” a poszt-kádári MSZMP-vezetés „forgatókönyv”-ét.

A dokumentumot teljes terjedelmében közöljük, a kisebb helyesírási hibákat javítottuk. Az eredetiben aláhúzással jelölt kiemeléseket *kurzíváltuk*.

DOKUMENTUM

Szigorúan bizalmas!

Gondolatok a politikai rendszer reformjáról, a hatalomgyakorlás megosztásáról

I.

1.) A politikai rendszer reformját – mint ahogyan korábban a gazdaságirányítás reformját is – a *rendszer működési zavarai* (így egyebek mellett: a struktúrák megmerevedése, bürokratizálódása, a szükséges alkalmazkodási és megújulási képesség hiánya; a túlszabályozottság eluralkodása; az állampolgárok csökkenő aktivitása és elfordulása a „hagyományos” szervezetektől; és mindezek miatt a bizalmatlanság, a belső feszültségek növekedése stb.) tűzték napirendre.

Az elmúlt mintegy két évtizedben a gazdaságpolitikában és a gazdaságirányításban – ha nem is visszaesésektől mentesen –, de megérlelődött egy radikális fordulat esélye. Bebizonyosodott, hogy a „félmegoldások” nem vezethetnek eredményre. Következétesen szakítanunk kell a tervutasításos, az eszközök centralizálásán és bürokratikus újraelosztásán alapuló mechanizmussal.

A centralizált, tervutasításos gazdasággal összhangban állt az egyközpontú és a lényegét tekintve monopolisztikus politikai rendszer. Amennyiben azonban a gazdaság egyre inkább a egyes tulajdon, a verseny, a szelekció és a teljesítményelv alapján áll, joggal vetődik fel a kérdés, hogy *milyen politikai intézményrendszer adekvát ezzel?*

2.) A pártértekezlet¹ állást foglalt a *szocialista pluralizmus* intézményi kereteinek kialakítása mellett. Be kell látnunk azonban, hogy ennek az állásfoglalásnak nem mértük fel valamennyi konzekvenciáját.

A gyakorlat azt bizonyítja, hogy amennyiben elismerjük a társadalom érdek-, nézet- és értéktagoltságát (vagyis az *érdekluralizmust*), akkor szükség szerint el kell ismernünk ezek szervezetszerű leképeződését (vagyis a *szervezeti pluralizmust*), beleértve ennek történelmileg legmagasabb formáját, a *pártpluralizmust* is, és végül a pártok megjelenése – miután alaprendeltetésükből adódóan részt kívánnak a hatalom gyakorlásából – szükség szerint elvezet a *hatalomgyakorlás pluralizmusához*.

Ahogy tehát korábban a gazdaságpolitika és a gazdaságirányítás reformja kapcsán alapvető választásra kényszerültünk (abból kiindulva, hogy a piacgazdaság ugyan tökéletlen, de még mindig kevesebb hibával működik, mint a tervutasításos rendszer), úgy ma a *politikai intézményrendszer tekintetében szintén alapvető választás előtt állunk*.

3.) Választ kell adnunk arra a kérdésre, hogy elfogadja-e az *MSZMP a hatalomgyakorlás megosztását*, valamint az ezzel járó politikai, intézményi változásokat?

A kérdés úgy is megfogalmazható, hogy *meg tudja-e akadályozni* az MSZMP az egyre erőteljesebben kibontakozó pluralizációs folyamatot. Én úgy gondolom, hogy a jogállamiság keretei között nincs lehetőség erre. Hatalmi eszközökkel ma még képes lenne megakadályozni ezt, de igen súlyos nemzetközi és belpolitikai árat kellene fizetnie érte. A valódi problémákra pedig egy ilyen lépés – mint ahogyan néhány ország erre irányuló görcsös törekvései mutatják – nem válasz.

Nem válasz e problémára az *eseményekkel való sodródás* sem, mert egyre inkább elbizonytalanítja és szétzilálja a párttagságot. Defenzív alapállásból az objektíve szükségszerű változásokat is mint vereséget éli meg a párttagság többsége. Az a látszat – és nem mindig csak a látszat –, hogy kizárólag nyomásra, kényszeredetten és az esetek többségében megkésve lépünk. Egyre inkább az az érzet alakul ki a pártszervezetek és a párttagok számottevő részében, hogy fokozatosan kicsúsznak a kezünkből az események és az azok befolyásolásához szükséges eszközök.

A válasz ezért csak az lehet, hogy *az MSZMP – a szükséges és elkerülhetetlen változások élére állva – elfogadja a hatalomgyakorlás fokozatos*, kiszámítható keretek között történő *megosztását, egyben felvázolja ennek korlátait, kereteit*, valamint a saját elgondolását a lebonyolítás menetrendjére és időrendjére. Kiinduló tételként azonban már itt szükségesnek tartom annak leszögezését és axiomatikus tételként történő kezelését, hogy *az MSZMP a hatalmat semmilyen körülmények között nem kívánja átadni* (ma rajta kívül nincs is kormányképes po-

¹ 1988. máj. 20–22-én tartotta az MSZMP országos pártértekezletét, melyen a tényleges hatalommal járó főtitkári posztra – Kádár János utódként – Grósz Károlyt választották meg. Jelentős személyi változások történtek a Politikai Bizottságban és a Központi Bizottságban is.

litikai erő), és a társadalom stabilitását, az anarchia elkerülését minden rendelkezésre álló törvényes eszközzel megőrzi.

4.) *Felkészült-e az MSZMP és a társadalom egy plurális politikai struktúra elfogadására?*

Úgy gondolom, hogy sem az MSZMP, sem a társadalom *nincs erre felkészülve*. Ezért erőteljesen hangsúlyoznunk kell a *fokozatos, folyamatos és szerves átmenet* szükségességét, azt, hogy egyaránt veszélyes a folyamatok erőszakolt felgyorsítása, illetve mesterséges akadályozása. Komoly veszélyt jelent a társadalmi folyamatok destabilizálódása, kontrollálhatatlan, anarchikus események megjelenése. Ezt csak valamennyi politikai tényező kölcsönös felelősségével, mérték-tartásával és a kölcsönös bizalmatlanság oldásával lehet megelőzni.

Alapvető kérdés az *MSZMP kondicionálása* a belpolitikában egyre inkább kialakuló *versenyhelyzetre*. Ehhez az szükséges, hogy a napirenden lévő politikai, gazdasági és intézményi reformok egyre pontosabban, részletesebben kidolgozott bázisán *kialakuljon és megerősödjön a párt vita- és cselekvőképes centruma*. Fel kell tennünk önmagunk számára a kérdést, hogy fennáll-e a párt ketté- vagy többfelé szakadásának veszélye? Úgy gondolom, hogy ilyen lehetőséggel számolni kell. A szélsőségesek „leszakadása” nemcsak lehetséges, hanem szükségszerű is. Ez azonban nem kell, hogy szükségképpen konfrontációra vezessen az MSZMP-ből kilépőkkel. Ennél is fontosabbnak tartom azonban azt, hogy az MSZMP – megújult platformja és gyakorlata alapján – új tagokra és szimpatizánsokra tegyen szert a fiatalok és az értelmiség köréből.

Az úgynevezett „*hagyományos*” szervezetek (a SZOT, a KISZ, a HNF)² szintén a bizalmi és szervezeti válság, valamint az átalakulás állapotában vannak. Ösztönöznünk, bátorítanunk és gyorsítanunk kell megújulásukat, egyben közös erővel gátat kell vetnünk a szétzilálásukra és módszeres lejáratásukra irányuló törekvéseknek. (Megjegyzem, hogy a HNF szerepe egy új politikai struktúrában alapjaiban újragondolandó.)

Az *új politikai formációk* jellege, karaktere ma még nagyjából kialakulatlan. Egyszerre és egyidejűleg van jelen egy letisztulási folyamat, valamint a féktelen és agresszív demagógia, sőt a militáns kommunistaellenesség is. Vonzerejük elsősorban a „*másságban*”, a jelenlegi politikai gyakorlat elutasításában van. Egyelőre a differenciálódás időszakát élik. Az új társadalmi szervezetek „*kínosan*” ügyelnek szuverenitásukra, keresik saját karakterüket. Hogy hosszabb távon milyen politikai mozgásformák számíthatnak tartós társadalmi támogatásra, azt egyelőre nehéz megítélni. Az MSZMP-nek az áll érdekében, hogy a közel-múltban elfogadott egyesülési törvény³ (később pedig a párttörvény) alapján világos állásfoglalásra és színvallásra készítse (kényszerítse) a különböző szerve-

2 Szakszervezetek Országos Tanácsa, Kommunista Ifjúsági Szövetség, Hazafias Népfront.

3 Az Országgyűlés 1989. jan. 10–11-ei ülésén elfogadott 1989. évi II. törvény, amely kimondta a pártalapítás jogát, annak részletes szabályozását azonban külön párttörvény feladatává tette. Ez utóbbit (1989. évi XXXIII. törvény) az Országgyűlés 1989. okt. 17–20-ai ülésszaka fogadta el.

zeteket. Hosszabb távon valószínűsíthető az integrációs törekvések megjelenése, az alkalmi „akciószövetségek” felváltása többé-kevésbé tartós együttműködési formákkal.

A belpolitikai helyzet alakulása szempontjában ma még kellően nem tudatosult szereppel bír az úgynevezett „csendes többség”, melynek orientációját nem ismerjük kellőképpen. Ez a társadalmi csoport nagyjából helyzete gyors javulását követeli, elfáradt, elfásult, már alig terhelhető, ingerült emberekből áll, akik fogékonyak a szociális demagógiára. Emiatt kritikus helyzetekben a társadalomnak ez a része kiszámíthatatlan akciók és folyamatok bázisa lehet.

5.) *Milyen nemzetközi környezetben kell manőveroznunk?* A helyzet korábbi „nekirugaszkodásainkhoz” képest kedvezőbb, ugyanakkor ezen a téren sem lehetnek illúzióink.

A szocialista országok erősen megosztottak a gazdasági és főleg a politikai reformok tartalmát, megvalósításuk módját és ütemét illetően. Átfogó és radikális politikai reformok (Lengyelország kivételével) nincsenek napirenden. Helyzetünket pedig hosszabb távon is erősen determinálja az, ami a Szovjetunióban történik (illetve nem történik).

Ny-Európának és az USA-nak a szocialista országok megosztására, leválasztására, differenciált kezelésére irányuló politikájába beleillik a magyar törekvések támogatása. Nem érdekelték helyzetünk durva destabilizálásában, és főleg nem egy „balos” fordulatban. Politikai manőverező képességük azonban nyilvánvalóan egy kontrollálható, keretek között tartható válságszituációban a legnagyobb.

II.

1.) *Mi hát a teendő?* Mindenekelőtt tisztázni kell a politikai rendszer átfogó reformjának alapelveit. Ezek közül legfontosabbnak az alábbiakat tartom:

Magyarország a *demokratikus szocializmus* és a *jogállamiság* történelmi alternatívájának útját járja (a társadalmi és politikai rendszer ezzel összefüggő alapértékeit az új Alkotmány rögzíti majd).

A társadalomban – az alkotmányos keretek között – maradéktalanul érvényesül az érdek-, a vélemény-, a szervezeti, valamint a *politikai pluralizmus* – hosszabb távon –, a hatalom gyakorlásának megosztása. (Ez egyben azt is jelenti, hogy a sokféleségre, a különbözőségekre mint értékre tekintünk, mely elősegíti a legéletképesebb fejlődési alternatívák felszínre kerülését.)

A politikai rendszer az Alkotmány és a törvényesség alapján álló politikai erők versenyén, együttműködésén és egyensúlyán alapul, amelyen belül az MSZMP domináns szerepét politikai eszközökkel kívánja kivívni.

Az állam, a „civil” társadalom és az állampolgárok viszonyát az Alkotmány és az alkotmányos törvények szabályozzák, teljes körűen érvényesülnek az emberi és az állampolgári jogok. (Csökkentenünk kell az állam, különösen pedig a központi

államigazgatási szervek „túlsúlyos” szerepét, meghaladva egy állandó túlvállalásra, túlelosztásra kényszerülő állameszményt. Ezzel együtt tág teret kell biztosítani az állampolgárok számára saját problémáik megoldására, beleértve a konstruktív állampolgári elégedetlenség kifejezésre juttatásának valamennyi formáját.)

Az államszervezet a népszuverenitás elvén, a képviseleti demokrácián, a hatalmi ágak (a törvényhozó, a végrehajtó és a bírói hatalom) elválasztásán és egymást kölcsönösen korlátozó egyensúlyán alapul.

A társadalmi döntéshozatalban határozott tendencia a decentralizálás, a döntéshozatal „átláthatóságának” és széles körű társadalmi kontrolljának kialakítása, az önkormányzat és az öngazgatás széles körű biztosítása.

Az érdekmegjelenítés pluralizmusának jól működő érdekintegrációs mechanizmusok kiépülésével kell párosulnia, egyben meg kell teremteni a korporatív döntésbefolyásoló szervezetek szabad megalakításának és működésének feltételeit.

A sajtó- és szólásszabadság, valamint a politikai nyilvánosság széles teret biztosít a hatalomgyakorlás ellenőrzésére.

2.) Mint korábban a gazdaságirányítás reformjáról, most ugyanúgy *a politikai rendszer reformja során is „át kell lépniünk a Rubicont”*. Abból kell kiindulnunk, hogy bár a többpártrendszerű politikai berendezkedés nyilvánvalóan egy sor hátránnyal jár, és messze van a tökéletestől, mégis minden eddig megismert forma – közöttük az egypártrendszerű politikai monopolhelyzet is – rosszabb nála.

A feladat ezért az, hogy megtaláljuk a mai *belpolitikai és gazdasági viszonyainknak és a jövőre vonatkozó elgondolásainknak jobban megfelelő*, a szocialista berendezkedés dinamizálását szolgáló, ugyanakkor stabilitását is megőrző *sajátos magyar modellt*.

Ez a modell csak „irányultságában”, elveiben tervezhető meg, valóságos tartalmát és kereteit a gyakorlati tapasztalatok fogják alakítani. Az nyilvánvaló, hogy folyamatosan és fokozatosan „le kell bontanunk” a jelenlegi, lényegében egyközpontú és jellegében monopolisztikus politikai rendszert. Mégpedig úgy, hogy eközben elkerüljük a szocialista rendszer veszélybe kerülését vagy súlyos destabilizálódását, és ezek következményeképpen a politikai, intézményi reformfolyamatok visszafordítását.

Elsőként fel kell tenni önmagunk számára a kérdést, hogy egy *nyílt, verseny jellegű választás során fennáll-e a veszélye az MSZMP kisebbségbe kerülésének*, illetve egy ilyen helyzet milyen következményekkel járna? A kérdés második felére egyszerűbb a válasz, az MSZMP kisebbségbe kerülése – megfelelő kormányképes politikai erő hiányában, valamint a rendszerváltás veszélye miatt – egészen biztosan súlyos politikai válságot, sőt polgárháborúval fenyegető helyzetet teremtene. Ezt pedig épeszű és józan ember sem az országhatáron belül, sem azon kívül nem akarhatja. *Ezt a lehetőséget ezért egészen egyszerűen ki kell zárni*. (Ilyen „földcsuszamlás” jellegű változás egyébként sem a politikai küzdőtérre lépő erők reális alternatívát kínáló programja alapján, hanem sokkal inkább érzelmi, indulati megfontolásoktól vezérelve az MSZMP-vel azonosított mai válságos helyzet

elutasításaképpen jöhetne létre.) A kérdés első felét illetően azon a véleményen vagyok, hogy az MSZMP – megfelelő kondicionálása mellett – képes lenne megnyerni egy „nyílt sisakos, kard ki kard” jellegű választási küzdelmet. Ez azonban – a mai belpolitikai helyzetben – nem a belső stabilitást és kiegyezést szolgálná, hanem nagy valószínűséggel a konfrontációs szándékok kölcsönös felerősödéséhez és tartóssá válásához vezetne. Ezt a lehetőséget emiatt célszerűnek látszik szintén kizárni.

3.) Mi akkor a lehetséges megoldás? A helyzet egyedi és átmeneti, így a „klasszikus demokrácia” szabályai szerint nem lehet rá megoldást találni. Emiatt a *megoldásnak is egyedinek, átmenetinek és kiszámíthatónak* kell lennie. Erre a hatalomgyakorlás megosztásának egy időben elnyújtott, „kétlépcsős”, ugyanakkor irányultságában és perspektívájában egyértelmű megoldása nyújtana módot.

Az első lépcsőben, az 1990-es képviselő-választásokon egy olyan választási technikát kellene – az együttműködésre kész politikai formációkkal közösen – kialakítani, amely *a feltételezett erőviszonyok alapján, megállapodásos alapon elosztja a képviselői mandátumokat*

- a saját jogán jelölteket állító MSZMP;
- a HNF keretei között jelölteket állító „hagyományos” szervezetek, és a HNF keretei között indulni kívánó pártonkívüli független személyiségek;
- az MSZMP-vel és a HNF-el választási szövetségre, esetleg koalíciós jellegű kapcsolatra lépni akaró független politikai csoportok blokkja;
- valamint az alkotmányosság talaján álló, de ellenzéki pozíciót elfoglalni kívánó csoportok blokkja között.

Ennek a megoldásnak az a „szépséghibája”, ami az előnye is egyben, vagyis a megállapodásos rendszer, amely kétségtelenül korlátozza, illetve szűkíti a választópolgár szuverenitását. Éppen ezért – az 1990-es választási gyakorlat rendkívüli és átmeneti jellegét hangsúlyozandó – meg kellene és lehetne hirdetni a következő, tehát 1995-ös (vagy korábbra, például 1993-ra vagy 1994-re előrehozott) választás elveit és gyakorlatát, amely már a „klasszikus” pártversenyen alapulhatna. Így mind az MSZMP, mind a jelenlegi protopártok, mind az állampolgárok elégséges idővel rendelkeznének egy új típusú választásokra való felkészüléshez.

A belső stabilitás, az *ország szilárd kormányozhatósága* indokolja még az alábbiakat:

- a *köztársasági elnöki rendszer* bevezetését, jól körülhatárolt jogosítványokkal és a képviselői ciklusnál hosszabb időszakra választva;
- *egyértelmű, szilárd és kiszámítható parlamenti többséget a kormány számára*, ez szükségessé teszi az egyéni választókerületi rendszer felülvizsgálását, annak pontos definiálását, hogy milyen politikai, illetve társadalmi szervezet törekvésein keresztül érvényesíti a választók érdekeit a képviselő;
- az *Alkotmánybíróság* létrehozását (a törvényhozó és a végrehajtó hatalom mellett önálló és azoktól független hatalmi ágként, valamint a pártok alkotmányos működésének kontrollálására).

4.) Milyen *politikai menetrend* látszik célszerűnek az előzőekben vázolt elgondolás megvalósítására?

Az MSZMP Központi Bizottsága februári ülésén tárgyalja meg a hatalomgyakorlás megosztásával és ezzel összefüggésben a választási rendszer új alapelveivel összefüggő kérdéseket,

- a Nemzetközi, Jogi és Közigazgatási Bizottság február 3-ai ülését követően
- a Politikai Bizottság (február 7.), majd
- a megyei első titkárok (február 8. vagy 9.) is vitassák meg a koncepciót.

Az KB februári ülésén kialakított és nyilvánosságra hozott álláspontunk egyben legyen válasz az *Új Márciusi Front* kezdeményezésére⁴ is. Ebben – üdvözölve a különböző politikai formációk párbeszédére irányuló elgondolást – vessük el az Országgyűlés és a Kormányzat (mint a törvényjavaslatok benyújtója) illetékességét közvetve megkérdőjelező, e testületeket „gyámság” alá helyezni szándékozó törekvéseket. Fejezzük ki – mint politikai párt – azt a készségünket, hogy mind a választásról, mind az alkotmányozásról szívesen folytatunk akár két, akár többoldalú párbeszédet az egyesülési törvény (később a párttörvény) alapján bejegyzett társadalmi szervezetekkel.

A párbeszéd feltétele:

- a szocializmusnak, mint történelmi alternatívának az elfogadása;
- az ország katonai szövetségi rendszerhez tartozásának elfogadása (a két katonai szövetség egyidejű felszámolásáig);
- kölcsönös és kinyilvánított szándék, valamint elemi konstruktivitás, a válság elmélyülésének megelőzésére, a társadalmi stabilitás megőrzésére.

Az MSZMP Központi Bizottsága március első felében tárgyalja meg az *új Alkotmány* alapkoncepcióját,

- a Politikai Bizottság (február 14-én) egy soron kívüli ülést szenteljen ennek.

A két egymással összefüggő kérdés nagy hordereje miatt meg kell fontolnunk, hogy – rövidre szabott, de igen intenzív pártvita után – május végén, június elején *újabb Országos Pártértekezletet tartunk*.

Az MSZMP KB februári ülését követően *az MSZMP erre kijelölt tárgyaló csoportja:*

– kezdjen kétoldalú, majd többoldalú megbeszéléseket, konzultációkat a választási rendszerről a hagyományos társadalmi szervezetekkel, valamint a már bejegyzett és együttműködésre kész politikai formációkkal;

- a KB márciusi ülését követően a megbeszélések terjedjenek ki az új Alkotmány szabályozási koncepciójára is;
- az MSZMP (a megbeszélések kimenetelétől függően) fejezze ki szándékát egy később körvonalazandó mandátummal rendelkező, fontos társadalmi döntéseket megvitató, előkészítő *állandó konzultációs fórum* létrehozására.

A Politikai Bizottság március első felében tárgyalja meg:

- az Alkotmánybíróság, a párttörvény, a köztársasági elnöki rendszer kialakításának elveit.

4 1989. jan. 13-án javasolta az Új Márciusi Front, hogy alakuljon meg az Országos Nemzeti Bizottság a képviseleti demokráciába való átmenet biztosítására.

Az Országgyűlés:

- tavaszi ülészaka: hozza létre az Alkotmánybíróságot, tárgyalja meg az Alkotmány szabályozási koncepcióját;
 - nyári ülészaka: fogadja el a választásokról szóló törvényt, a köztársasági elnöki intézmény létrehozásáról szóló Alkotmánymódosítást;
 - őszi ülészaka: a népszavazásról szóló törvényt;
 - téli ülészakán: fogadja el az új Alkotmányt.
- A *választások* kiírására az alábbi időrend szerint kerülhetne sor:
- 1989 késő őszen: *tanácsi választások*, valamint *köztársasági elnök* választás;
 - 1990 tavaszán: népszavazás az Alkotmányról (ez is összekapcsolható a köztársasági elnök megválasztásával);
 - 1990 nyarán: országgyűlési képviselőválasztások.

Budapest, 1989. január 19.

[aláírás]
(Fejti György)

Forrás: Magyar Országos Levéltár, M-KS 288. f. 62. cs. 1. ő. e.

ANDREAS SCHMIDT-SCHWEIZER

“ALTHOUGH THE MULTI-PARTY POLITICAL SYSTEM IS OBVIOUSLY
CONNECTED WITH A NUMBER OF DISADVANTAGES [...]”
THE FIRST “SCRIPT” OF POLITICAL TRANSFORMATION

In the spring and summer of 1988 dynamic and fundamental changes started in Hungarian politics, economy and society, which led to the transformation of the political system one year later. After a long period of hesitation and discussions inside the communist party these developments built the background for the decision of the Central Committee of the Hungarian Socialist Workers' Party (MSZMP) on 10–11 February 1989 in order to accept the introduction of a multi-party-system step by step and to share power with the emerging new political forces. A strategic paper written by György Fejti, Secretary of the Central Committee, in January 1989, prepared this historic decision of the party. The document presents the thoughts, plans, and hopes of party leadership under General Secretary Károly Grósz at that time very clearly: 1) the realization that the planned economy, the one-party-system and the experiment of “socialist pluralism” had failed, 2) the acknowledgement that a step by step sharing of power with the new “alternative” parties is the only realistic way to solve the severe political and economic crisis of Hungary, and 3) the hope that a totally reorganized and politically changed socialist party could play a dominant political role in future, too. The political developments in Hungary and worldwide occurring in the summer and autumn of 1989 could soon show that the plans of the party leadership to save political (and economic) power were no more actual.